

Oppgave i PT501

Menighetsbygging

Håkon Ruud Kringstad

Godkjent oppgaveordlyd:

Hvilke embetssyn finner vi hos Bjarne Skard og Jacob Jervell, og hvordan fører dette embetssynet til deres syn på tjenestedeling?

Fjellhaug Internasjonale Høgskole

Høst 2021

1 Innledning

Temaet i denne oppgaven er embetsteologiens konsekvenser i tjenstedelingsspørsmålet. I denne oppgaven vil jeg ta utgangspunkt i to figuranter i kvinneprestebatten på 60-tallet og analysere og sammenligne deres embetssyn og derpå følgende argumentasjon for tjenstedeling. Materiale er over 60 år gammelt, men det benyttes fordi det fremdeles ikke var ordinert noen kvinner i Norge. Siden ingen visste hvordan utfallet ville bli er argumentasjonen deres særlig interessant sammenlignet med senere hvor bakgrunnen er at kvinner hadde full tilgang til det prestelige embetet. Jussen lå til rette for at kvinner kunne bekle embetet, men ingen hadde tatt skrittet. Dessuten er argumentasjonen deres fremdeles relevant i dag siden de debatterer innholdet i dogmatiske begreper slik som "embete". Et begrep som fremdeles er relevant.¹ Dessuten berører begge figurantene skriftsteder som fremdeles er relevante der hvor tjenstedeling fremdeles debatteres.

Figurantene er også valgt fordi debatten mellom dem har også et oversiktig og konsist tekstkorpus. I tillegg er det interessant at Skard var biskop og dermed hadde ordinasjonsmakt, mens Jervell var professor i det nye testamente (NT), og hadde betydelig innflytelse på norsk teologisk akademia og utdannelsen av prester. Deres argumentasjon representerer tydelig to fløyer når det gjelder embetssyn. Dessuten argumenterer de begge i lys av en luthersk forståelseshorisont, hvilket gjør deres argumentasjon sammenlignbar. Målet med oppgaven er å få klarhet i momentene bak tjenstedelingsspørsmålet hvilket kan være nyttig i dagens debatt om tjenstedeling i det frikirkelige og lavkirkelige Norge.

Debatten er tidligere behandlet av Bjørg Tvetene Sæter.² Jeg har brukt hennes rapport for å få oversikt over tekstkorpuset. Jeg finner det likevel nyttig å drøfte synspunktene som Sæter bare analyserer.

¹ Olsen 2021; Hovedstyret 2020, 19

² Tvetene Sæter 2008

1.1 Historisk bakteppe

I 1938 ble det vedtatt på stortinget at kvinner kunne bekle ethvert av statens embeter.³ Denne politiske avgjørelsen vedrørte også sogneprestene siden dette fremdeles var et statlig embete. Den politiske prosessen førte til at den siste reservasjonen fra juridisk hold ble fjernet på 50-tallet. Kirkehistorisk befinner debatten mellom Bjarnar Skard og Jakob Jervell seg i denne intense fasen mellom lovlig adgang til embetet for kvinner og den første ordinasjonen av en kvinne i mars 1961. Skard's «Contra kvinnelige prester» ble skrevet sommeren 1960 og debatten mellom Skard og Jervell pågikk frem til Jervells siste artikkel i april 1961. På det tidspunktet hadde biskop Scheldrup allerede ordinert Bjerkås. Jervells «Kirkens grunn og Kirkens orden» ble siste innlegg i debatten med Skard. Det er sannsynligvis fordi Skard døde få måneder etterpå.

1.2 Metode og teori

Min metode er først å analysere figurantes embetssyn og konsekvensene dette har for deres tjenstedelingssyn i lys av to underspørsmål og tre analysespørsmål. Jeg mener det er figurantenes embetssyn som danner premissene for konsekvensene i tjenstedelingsspørsmålet. Målet med analysen er å forstå deres embetssyn og konsekvensene av dette. Spørsmålene har jeg utformet selv selv, delvis i lys av Jervells forståelse av debattens hovedpunkter.⁴

Skard analyseres først i oppgaven siden «contra kvinnelige prester» er første skrift ut og oppstarten til debatten.

I del to av oppgaven skal jeg drøfte figurantene opp mot hverandre i lys av to hovedteorier. Jeg vil også bringe inn innspill fra andre teorier i den grad det er relevant for å sette tydeligere lys på figurantenes argumentasjon.

Den første teorien fremlagt av Pete Ward handler om de to ulike vektleggingene i forståelsen av kjernen i evangeliet. Teorien brukes fordi den gjør en tydelig distinksjon på forståelse av skrift, dogme og evangeliet i praktisk utførelse av teologiske standpunkter i den konkrete kirkevirkeligheten. Teorien handler om at Guds gjerninger i verden kan forstås og erfares primært gjennom sine eller andre menneskers erfaringer. Menneskelig erfaring får prege forståelsen av

³ Myren and Stenvaag 2011. Embetet her forstått som en generisk rolle i statsapparatet

⁴ Jervell, n.d., 219

evangeliet og Guds gjerninger over formelle doktrinnelle trosformuleringer.⁵ Resultatet blir en kontekstualisert teologi. Dette vil i oppgaven gjengis som «liberal».

Den andre forståelsen av Guds gjerninger tolker derimot Guds gjerninger ofte gjennom teologiske standpunkt.⁶ Menneskelige erfaringer tolkes også gjennom doktriner, hvor rett og galt er langt mer fremtredende enn i den førstnevnte forståelsen av evangeliet. Resultatet blir en kategorisk teologi. Dette vil i oppgaven gjengis som «konservativ».

Siden kvinneprestspørsmålet er et praktisk-teologisk tema, er det relevant å analysere figurantenes bruk av dogmatikk og evangeliet.

Den andre hovedteorien handler om «personalt» eller «funksjonell» embetssyn som to ytterpunkter i embetstenkningen.

Den personale embetssyn innebærer at det kun finnes ett embete i kirken.⁷ Prestens primære ansvar er jamfør CA 5 å forvalte ord og sakrament.⁸ Vedkommende sitt ansvarsområde er kun disse to momentene.⁹ Dette leser man ut fra oppdraget i NT's utsendelse i Matt 28. Evangeliet må forkynnes utifra en Gudinnstiftet tjeneste, og denne Gudinnstiftede tjenesten settes inn i av Gud selv gjennom ordinasjonen.¹⁰ Andre tjenester avlaster presten, men disse har kun begrenset medansvar i kraft av det alminnelige prestedømme.¹¹ Presten står da på et vis over menigheten med rett og myndighet. Tjenestene utgår fra embete og er ikke noe den enkelte kristne skal utføre i kraft av sitt allmenne presteembete, slik vist i modellen under. Slik tillates en organisk tjenstedifferisering.¹²

⁵ Ward 2017, 36

⁶ Ward 2017, 39

⁷ Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 25

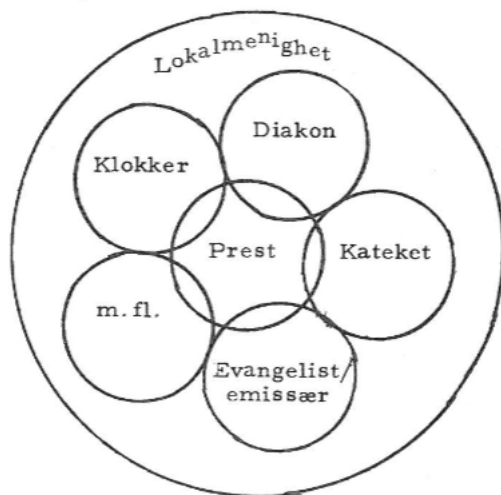
⁸ Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 35

⁹ Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 35

¹⁰ Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 24

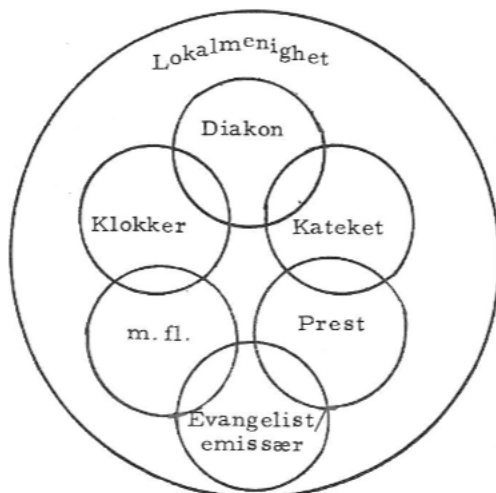
¹¹ Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 32

¹² Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 26

13

Det funksjonelle embetssynet. Arbeidsoppgavene som behøves å fordeles i menigheten utgår alle fra oppdraget gitt Kirken, og ikke embetet gitt Kirken. Det fins også i dette synet kun étt embete, men dette er en samlesekk av alle tjenester i menigheten. Det institusjonelle embetet er en praktisk ordning nødvendig for å holde orden i menigheten.¹⁴ Slik vist i illustrasjonen er samtlige roller likestilte ovenfor lokalmenigheten og oppdraget gitt Kirken.

15

¹³ Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 36

¹⁴ Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 37

¹⁵ Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 38

1.3 Materialbruk

Jeg vil begrense hovedmateriale til Bjarnar Skards skrift «Contra kvinnelige prester» og «På apostolisk vis». Jacob Jervells «Evangeliets frie vilje» og «Kirkens grunn og Kirkens orden». Jeg vil også benytte Jervells artikkel «Evangelium, apostolat og kirkeordning». Denne artikkelen inngår ikke direkte i debatten. Siden Jervell henviser til denne artikkelen som en utførligere redegjørelse av sitt syn, er artikkelen likevel relevant i denne oppgaven.¹⁶

1.4 Problemstilling og underspørsmål

1.4.1 Problemstillingen

Hvilke embetssyn finner vi hos Bjarnar Skard og Jacob Jervell, og hvordan fører dette embetssynet til deres syn på tjenstedeling?

1.4.2 Underspørsmål

1. Hvilke embetssyn tilkjenner figuranten?

Analysespørsmål:

- a. Hvordan forstår figurantene koblingen mellom apostolatet og den moderne presterollen
 - b. Hvordan begrunner de sitt embetssyn?
2. Hvordan bruker figurantene dette embetssynet i tjenstedelingsspørsmålet?

Analysespørsmål:

- a. Hva blir konsekvensene for tjenstedelingen utfra deres tenkning om apostolatet?

1.5 Begrepsbruk

I denne oppgaven brukes ordet «embetet» om en institusjon. Det vil presiseres når den annen embetsforståelse brukes eller beskrives. Jeg opererer med begrepet «presteembetet» både for «eldste» i de nytestamentlige forsamlingene og for prestene i den norske kirke.

Kirke med stor K betyr den hellige allmenne kirke. Kirke med liten k betyr organisasjonen den norske kirke.

¹⁶ Jervell, n.d., 219

Begrepet «Tjenestedeling» brukes i denne oppgaven om hvordan man forstår at kirkelig tjeneste bør fordeles mellom menn og kvinner.

2 Analyse

2.1 Hvilke embetssyn tilkjennefigir Figurantene?

2.1.1 Hvordan forstår Skard koblingen mellom apostolatet og den moderne presterollen?

Det «er en sammenheng mellom apostelembetet i Bibelen og prestedtjenesten idag».¹⁷ Det nytestamentlige embetet tradert etter apostlene og dagens prestedtjeneste blir egentlig det samme. Apostelembetet traderes som en evig ordning gitt dagens prester når han mener Matt 28,20 sikter til tjenesten, altså embetet. Han siterer også Lukas 10,16 og Johannes 20,21 samt Confessio Augustana artikkel 5 for å vise at kirken, selv etter reformasjonen, overga prestene «til det samme konkrete historiske embete som har vært overgitt siden apostlenes dager»¹⁸. Aposteltjenesten og embetet henger uløselig sammen personifisert i de tolv som fulgte Jesus, og det fortsetter å henge uløselig sammen i lys av Guds innstiftede ordning i all ettertid. Alterboken benyttes også for å vise at kirken selv har forstått ordinasjonen som en overgivelse av presteembetet.¹⁹ Oppsummert mener Skard at Jesus selv ville ha en permanent ordning knyttet til bestemte personer. Rom 1,5 er et av vitnene på denne ordningen.²⁰

2.1.2 Hva utgjør sentrum i Skards embedssyn?

Skard argumenterer utifra et personalt embetssyn. «Apostlene både har oppfattet sitt mandat som en art videreføring av Herrens egen gjerning som «sendebud i Kristi sted» - og at denne tjenesten

¹⁷ Skard 1960, 11

¹⁸ Skard 1961, 134

¹⁹ Skard 1960, 12

²⁰ Skard 1961, 136

skal fortsettes «inntill verdens ende»²¹. Han sentrerer embetes innhold til tradisjonen fra ur- og oldkirken, dogmatiske begreper, samt noen skriftsteder som underbygger dette.²²

Han identifiserer det apostoliske embetet å være Herrens bud gitt til apostlene. «I og med apostolatet har Kristus også instituert en prestetjeneste som simpelthen hører med til å være rett kirke».²³ Dette særskilte embetet, utover det allmenne prestedømme, innstiftes dypest sett av Guds ord. Dette mener Skard å påvise i skriften alene. Embetet er altså innstiftet av Kristus selv. Dette underbygger med å peke på tradisjonens tolkning av NT.²⁴

«Det utøste evangeliet» (CA Art XXIV) altså nådemidlene forvaltes gjennom embetet. Siden Skard forfekter et personalt embetssyn, er det ikke evangeliseringsoppdraget gitt menigheten som forvalter nåden. Embete en fastlagt ordning som skal realisere evangeliseringsoppdraget.²⁵ Det allmenne prestedømmet berører frelsesstanden, men kvalifiserer ikke per se til evangelietjenesten. Ikke-embetsbærere kan overta enkelte av embetets funksjoner, men de plikter ikke disse funksjonene slik embetsbæreren gjør. Slik ser vi det personlige embetssynet kommer til uttrykk i at selve tjenesten som virker til menneskers frelse tillegges embete.

Enhver døpt kristen tilhører det allmenne prestedømmet og står likt under Kristus. Det allmenne prestedømme gir likevel ikke i seg selv tilgang til embetet.²⁶ Han skiller mellom frelsestanden og tjenesten siden kun noen få døpte også er kalt til apostler, profeter eller lærere.²⁷

Skard kommenterer evangeliets frie vilje og mener at i visse spørsmål, slik som at apostlene var jøder, er det riktig at evangeliet gir frihet til å gå utenom disse ordningene. Han presiserer at CA art.28 om evangeliets varige vilje medfører at utvordes kirkelover kan forkastes.²⁸

²¹ Skard 1960, 12

²² Skard 1960, 12

²³ Skard 1960, 11

²⁴ Skard 1961, 136

²⁵ Skard 1960, 10,11

²⁶ Skard 1960, 25

²⁷ Skard 1960, 25

²⁸ Skard 1961, 137

Når et Herrens bud fra skriften foreligger, slik som Skard mener er tilfelle i tjenstedelingsspørsmålet, gir evangeliets frihet ingen åpning til å trumfe budet, men Kirken er derimot forpliktet på Jesu ord, deriblant at lære og hyrdeembetet i Kirken er forbeholdt menn.²⁹ Selve premisset er altså at tydelige bud legger føringen på den generelle friheten skjenket av evangeliet.

2.1.3 Hvordan forstår Jervell koblingen mellom apostolatet og den moderne presterollen?

Jervell problematiserer begrepet «apostolat». Bibelen taler «bare om apostlene og deres virksomhet».³⁰ Det mangler et teknisk begrep på apostolatet i skriften. Han påpeker også anomalier i et rigid system hvor noen står i en permanent og særskilt institusjon.³¹ Jervell begrenser det personlige apostolat til Jesu egne apostler.³²

Jervell er generelt kritisk til å analysere historiske kjensgjerninger og gjøre dem til kirkerettsregler. Siden det er umulig å gjenskape urkirkens menighetsordning.³³ Jervell lar kontekst være vesentlig i forståelsen av kirkelivet. Apg 1,22 kvalifiserer kun personer som vandret med og var øyevitner til Jesu oppstandelse til å bli apostler, hvilket begrenser apostolatet til de første kristne.³⁴

Det finnes ingen bibelske beviser på en institusjon utover tjenesten for evangeliet fantes. Embetet er derfor funksjonelt og ikke personalt. På grunn av de ovenfornevnte grunnene kan apostolatet umulig være tradert fra apostlene til den moderne menighetspresten. Embetets tjeneste er derimot videreført til idag.³⁵

2.1.4 Hva utgjør sentrum i Jervells embetssyn?

Det er evangeliets stadige (eller evige) vilje han lar være hovedbegrunnelsen for hva som best lar seg beskrive som et funksjonelt embetssyn.³⁶

²⁹ Skard 1961, 137

³⁰ Jervell 1961, 41

³¹ Jervell 1961, 41; Alstrup Dahl et al. 1961, 62:2

³² Jervell 1961, 44

³³ Alstrup Dahl et al. 1961, 62:2

³⁴ Jervell, n.d., 220

³⁵ Jervell, n.d., 220

³⁶ Alstrup Dahl et al. 1961, 62:3

Siden både sakramentsforvaltningen og forkynnelsen ble forvaltet av mange ulike personer i urkirken er den appliserbare historiske kjensgjerningen at Gud innvier enhver døpt til å kunne tre inn i embete. Enhver er innviet embete, men ikke alle har det konkrete embete.³⁷ Syndsforlatelsen hvilket beror på evangeliet er Kirkens oppdrag og dette ble forvaltet av fler enn kun apostlene.³⁸ Kirkens syndsforlatende oppdrag utgjør sentrum i Jervells embetstenkning. «Evangeliet begrunner apostolatet».³⁹ Det vil si at evangeliet, som virker syndsforlatelsen, bruker embetet instrumentalt.⁴⁰

Embete er et konstruert ord som betyr enhver tjeneste som utøver kirkens oppdrag. «Når kvinnen taler ... innehar (hun) et «embete»». ⁴¹ Hans embetesforståelse er dermed funksjonalistisk.⁴² Jervell påpeker at under reformasjonen ble det personale embetssyn basert på apostolatet avvirket og syndsforlatelsen berodde atter på evangeliet.⁴³ Slik mener han å ha kirkehistorisk belegg for sitt embetsyn.

2.2 Hvordan bruker figurantene dette embetssynet i tjenestedelingsspørsmålet?

2.2.1 Hva blir konsekvensene for tjenestedelingen hos Skard?

Utstyrt med et personalt embetssyn i sin tolkning av kirkehistorien som autoritativ for Kirken idag argumenterer Skard mot kvinnelige prester.

Skards hovedvekt ligger på Jesu apostelvalg.⁴⁴ Da Kristus feiret det siste måltid gjorde han det utelukkende med disse 12 mennene og ingen, verken menn eller kvinner, fra sin familiekrets slik

³⁷ Jervell 1961, 44

³⁸ Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 30; Jervell 1961, 42

³⁹ Alstrup Dahl et al. 1961, 62:6

⁴⁰ Jervell 1961, 43

⁴¹ Alstrup Dahl et al. 1961, 62:19

⁴² Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 30

⁴³ Jervell 1961, 44

⁴⁴ Skard 1961, 15

forventet.⁴⁵ Jesu apostelvalg er autoritativt for tjenstedelingsspørsmålet fordi Skard opererer med et personalt embetssyn hvor moderne prester har overtatt institusjonen, og ikke bare sin funksjon tradert fra apostlene. Det følger med også visse personlige kvalifikasjoner som avgjør tilgangen til embete. Disse kvalifikasjonene er bestemt av Herrens bud. Når det gjelder etnisitet eller alder lyder det intet bud. Når det gjelder kjønn fins derimot et Herrens bud i 1 Kor 14,34-38.

Taleforbudet i 1 Kor 14,37 tolker Skard som et embetsforbud for kvinner.

Han ønsker å vektlegge at kvinner i NT er likeverdige mannen og deltar i et arbeidsfelleskap. Han forstår Romerne 16 dit hen at en kvinne kan være i embete som diakon, hvilket han mener er forenlig med en mannlig prestedtjeneste.⁴⁶ I tråd med personalt embetesyn mener han diakonembetet forgrener seg fra apostolatet og har overtatt enkelte av deres oppgaver.⁴⁷ «Diakonaten» blir en embetsbærende funksjon hvor kvinner kan få utløp for sine nådegaver. Diakonaten utgår ikke fra kirkens oppdrag, men fra apostolatet, som presten er en direkte arvtager av. Det allmenne prestedømme får sine rammer utifra det særskilte embete innstiftet av Guds ord. Når det særskilte embete har ansvaret for ord og sakramentsforvaltningen kan personer i det allmenne prestedømme overta disse funksjonene så lenge hovedansvaret tilfaller embetsbæreren. Føbe, Maria Magdalena eller andre viktige kvinner i Bibelen og tidlig kristne kirke sto derfor i en annen tjeneste enn apostlene.⁴⁸

Apostlene viste i sin praksis at de valgte kun menn som sine etterfølgere, noe Kirken har fortsatt med frem til moderne tid.⁴⁹ Skard bruker betydelig plass på å problematisere en tolkning av bibelordet og tradisjonen som åpner for kvinnelige prester. Han mener en slik argumentasjon gir seg selv større innsikt i Jesu egentlige mening enn apostlene og oldkirken.⁵⁰ Dogmet om kvinners underordning hindrer også kvinner fra å bekle hyrdeansvaret over menn.⁵¹

⁴⁵ Skard 1960, 16

⁴⁶ Skard 1960, 23

⁴⁷ Kirkerådets betenkingsgruppe 1975, 26

⁴⁸ Skard 1960, 24

⁴⁹ Skard 1960, 17

⁵⁰ Skard 1960, 19

⁵¹ Skard 1960, 25

Kombinasjonen Jesu apostelvalg og Herrens bud blir grunnen til at kvinner ikke kan bekle embetet. Både kvinner og menn kan ha mange av funksjonene til embetet, men selve embete kan kun gis dem Kristus selv har avmerket, hvilket er et lite utvalg av særlig kalte menn.

2.2.2 Hva blir konsekvensene for tjenstedelingen hos Jervell?

Siden embetet defineres til å være evangeliets tjeneste deduserer Jervell at enhver i kraft av sin dåp er kapable til å utføre alle kirkens tjenester.⁵² Charisma (Guds nåde og kraft) virker hos alle som har med forkynnelse og lære å gjøre. Et menneske har tilnærmet plikt til å dele videre nåden vedkommende har fått.

Evangeliet er ikke «avhengig av en skapelsesmessig forskjell mellom kjønn.»⁵³ Dåpsordinasjonen og evangeliets «vilje» lar enhver tjene den hellige Gud med å forkynne og lære. At Kirken tillot kvinner å bidra i tjenesten for evangeliet forstås som et bevis på at embetet tilfalt enhver utrustet for det.⁵⁴ Historien har vist at kvinnene har vært kapable til å overta en rekke av de funksjoner menn opprinnelig har utøvet i forkynnelse, lære og forvaltning av sakramentene. Det blir et hinder for evangeliet å begrense kvinners deltakelse.⁵⁵ Å forby kvinner tilgang til embete vil la menneskelige egenskaper kvalifisere, eller diskvalifisere noen fra tjenesten.⁵⁶ Jervell kobler sammen tanken om menneskelige kvalifikasjoner for apostolatet til menneskelige kvalifikasjoner for frelsen.⁵⁷ En tjenstedeling «skjærer ... bort evangeliets suverenitet og innfører loven på evangeliets sted»⁵⁸.

Herrens bud i 1 Kor 14 tolker Jervell som et forbud mot å hindre evangeliet. Det ligger intet i teksten som skulle hindre kvinner fra full deltagelse i alle deler av kirkelivet. Kirkeordningene må følge seg etter «Hvorledes tilsies syndenes forlatelse? Hvorledes forkynnes evangeliet riktigest?»⁵⁹

⁵² Jervell 1961, 45

⁵³ Jervell 1961, 45

⁵⁴ Alstrup Dahl et al. 1961, 62:18

⁵⁵ Jervell 1961, 46

⁵⁶ Alstrup Dahl et al. 1961, 62:3

⁵⁷ Alstrup Dahl et al. 1961, 62:5

⁵⁸ Alstrup Dahl et al. 1961, 62:7

⁵⁹ Jervell 1961, 46

3 Sammenligning og drøfting av analysen i lys Ward og Kirkerådet

3.1 Hvordan forstår figurantene koblingen mellom apostolatet og den moderne presterollen

Skards dogmatikk er et personalt embetssyn hvor moderne prester har overtatt hyrde- og læreansvaret fra apostlene. Apostlene var Kristi apostler, men prestene er Kirkens apostler⁶⁰.

Embetet er knyttet til personen og skriften er klar på ett konkret embete. Bibelvers og kirke tradisjonen tolkes inn i denne rammen.

Skard mener at kun historiske kjennsgjerninger knyttet til «Herrens bud» eller Jesu valg er normsettende. Ikke tilfeldige elementer som etnisitet, alder eller yrke. Skard gir riktignok ikke mer utførlig argumentasjon for sin analoge applikasjon av enkelte historiske faktum inn i den moderne presterollen, mens andre identitetsmarkører er uvesentlige. En analog bruk av skrift og tradisjon behøver et massivt fortolkningsverktøy som ikke presenteres av Skard. Dette er kanskje grunnen til at Jervell etterspør 300 sider og er misfornøyd med Skards 32 sider.⁶¹ Siden Skard vektlegger dogmatiske kategorier løfter han ikke frem bibelversene som kan problematisere systematikken. Skard peker på at den kirkelige tradisjonen som støtter hans syn på embetet som en institusjon overrasket fra apostlene og til de moderne prestene, men det løser ikke de anomalierne Jervell påpeker slik som at en apostel i Apg 1,22 måtte være vitne til Jesu oppstandelse.⁶² Det ligger betydelig vekt bak Jervells argument tatt av en diakron lesning av embete i NT. Begge figuranter destillerer skriftens hovedpoeng. Jervell gjør et poeng i at skriften ikke kan forstås som en ordensregel i kirke og samfunnsliv. Mange elementer vil være umulig å overføre i moderne kontekst. Skard virker til å ønske troskap mot apostolisk praksis og Herrens bud uten å forsøke å løse Jervells kritikk av koblingen mellom bibelsk tid og den moderne tid.⁶³

Hvorfor ikke diakonene eller andre tjenester overtok apostolatet påpeker Jervell som et svakt punkt hos Skard. Hvorvidt embetet kan deles opp i ulike tjenester, samtidig som hovedansvaret og

⁶⁰ Jørgensen 2016, 12 Det langt senere Innspillet fra Jørgensen er tatt med siden det oppsummerer Skard godt.

⁶¹ Jervell 1961, 41

⁶² Jervell, n.d., 220

⁶³ Skard 1961, 136

embetsinnehaver tilfaller kun én embetsholder kan ikke kan berøres nærmere i oppgaven, men det tillater en tilnærmet lik praksis mellom Skard og Jervell.

Skard kritiserer Jervell for å neglisjere pastoralbrevene som autoritative.⁶⁴ Jervell tar dem til inntekt for sitt syn hvilket gjør dem i praksis autoritative i hans tenkning. Poenget er at embetet ble forstått forskjellig fra paulinsk brevlitteratur til pastoralbrevene. Mangfolket underbygger hans funksjonelle embetsforståelse.⁶⁵ Det virker likevel som Jervell har funnet skriftsteder i NT som underbygger hans konklusjon om at embetet er mangfoldig. At det ikke finnes en teknisk term kan også sies om både treenigheten og Jesu to naturer, disse er likefrem vesentlige dogmer i den kristne tro. 1 Kor 1,17 bruker Jervell for å vise at apostlene ikke nødvendigvis forvaltet sakramentene, og for å avgjøre at det norske presteembetet ikke er en fortsettelse av apostolatet.⁶⁶ Argumentet tar ikke høyde for at korinterbrevet ble skrevet sannsynligvis hadde innsatt presbytere som hadde overtatt apostelfunksjonen ved å forvalte sakramentene allerede. Dette er ett eksempel på hvordan Jervell problematiserer institusjonen «embete» uten å tilstrekkelig underbygge sine påstander.

Jervell forfekter en dogmatikk som fremhever enkeltmenneskets erfaring av evangeliet og sin egen dåp. Jervell kommuniserer også at hans embetsforståelse er mest praktisk i evangeliseringen.⁶⁷ Slik viser han seg som liberal jamfør Wards teori. Det er vesentlig å påpeke at begge figuranter viser til tradisjonen og Guds handlinger i sin argumentasjon. Åndens gjerning er å virke forandring i Kirken og være dynamisk etter hva som forkynner evangeliet klast.

Skard mener embete er hva Kristus har fastlagt og Ånden virker, Jervell mener syndsforlatelsens tjeneste er hva Kristus har fastlagt og Ånden virker. Slik markerer de seg på de to ytterfløyene jamfør Wards tese i sin vektleggelse av menneskelig erfaring og kontekstualisering imot dogmatikk og kategorisering.

3.2 Hva er sentrum i Figurantenes embetssyn?

Begge figuratene griper til en overordnet norm som de lar definere tolkningen av bibeversene knyttet til embete. Skard lar hva jeg forstår som dogmatiske begrep «tradisjonsforståelse» og

⁶⁴ Skard 1961, 138

⁶⁵ Alstrup Dahl et al. 1961, 62:16

⁶⁶ Jervell 1961, 42

⁶⁷ Jervell, n.d., 225

«Herrens bud» fungere som norm og dreiningspunkt for sin embedsteologi. Skard henter informasjon fra NT (Kristi bud og praksis) og appliserer dette inn i det dogmatiske begrepet «embete». Dette forutsetter det personale embedetsyn. Hvilket beror på et institusjonalisert apostolat i NT. Skard markerer seg «konservativ» jamfør Wards tese i sin dogmatiske og tradisjonelle forståelse av embete. En fare i Skards tenkning er at kirkens gjerning blir så bundet til embete at det kan gå utover evangeliets forkynnelse. At Kirken i ærefrykt for embetsordningen forsømmer evangelieforkynnelsen.

Siden «evangeliets frie vilje» fra CA 28 er sentralt hos Jervell bør det drøftes hvorvidt evangeliet kan benyttes slik Jervell gjør det innenfor luthersk tenkning.⁶⁸ Skard innvender at konteksten i CA er midlertidige ordninger som kan oppheves i ettertid og ikke en nøkkelmakt gitt teologene for å oppløse bud fra NT.⁶⁹

Jervell vil riktignok aldri mene at han oppløser et bud fra NT til fordel for evangeliets frie vilje. Jervell mener kvinneprestspørsmålet berører frelsen i den forstand at evangelieforkynnelsen forsømmes om kvinner nektes å forkynne. Slik bruker Jervell CA 28 på en relevant måte jamfør sin egen tenkning. Skard henvender seg til CA 28, men da i lys av at kvinner nektes adgang til embete i lys av Jesu bud og at evangeliets frie vilje opererer innenfor rammene av budet. Inntil det avgjøres hvorvidt det lyder et eksplisitt bud om saken kan ikke CA 28 brukes til å begrunne verken forbud eller påbud om kvinnelige prester.

Jervell forfekter et funksjonelt embedssyn. Han tar avstand fra de dogmatiske formuleringene knyttet til det kirkelige embete. Jeg er skeptisk til hvorvidt det er riktig å tenke så funksjonelt at enhver som utfører en tjeneste er i embetet. 1.Tim 3,2 og Titus 1,6 viser tydelige kvalifikasjoner på hvem som er rett kalt til å lede menigheten. Jervell har vist at NTs vitnesbyrd om embetet er mangfoldig, men Skard har et poeng i at det tross mangfoldet tegner likevel Skriften bilde av en viss embetsstruktur.

Hvis man setter begge figurantene på spissen kan man si at Skard advarer sterkt mot å forandre på Jesu egen ordning. Jervell mener at Ånden selv forandrer ordningene slik at evangeliet best forkynnes, å hindre forandring vil være i hindre Ånden. Det funksjonelle og en liberal vektleggelse av

⁶⁸ Han bruker også begrepene «frie vilje» og «stadige vilje» Alstrup Dahl et al. 1961, 62:3; Jervell 1961

⁶⁹ Skard 1961, 137

Guds gjerninger imot det personale og en konservativ vektleggelse forklarer spenningene mellom figurantene.

Begge figurantene behandler vesentlige elementer som burde være inneslutet i embetstenkningen. Dikotomien mellom evangeliet og Åndens gjerning contra dogmene og tradisjonen virker lite troverdig.

Et bærekraftig embetssyn må make å holde disse kategoriene sammen. Jervells sterke betoning av dikotomien gjør at Skard fremstår som mest helhetlig i sin tenkning. Skard forståelse av embete har riktignok en for svak betoning av evangelieforkynnelsen.

En dypere redegjørelse fra både Jervell og Skards om deres syn på evangeliet hadde vært nødvendig for å bedre forstå deres «embeter».

3.3 Hvordan bruker figurantene embetssynet i tjenstedelings spørsmålet?

Skard forutsetter et personalt embetssyn i sin vektleggelse av de historiske kjensgjerningene og 1 Kor 14 samt en konservativ teologi jamfør Wards tese. Hans argumentasjon resonnerer ikke hos dem som forstår Kirkens oppdrag som en rekke funksjoner og ikke en fast institusjon, eller om man vektlegger opplevelsen av deltakelse slik som Jervell mener. Å tolke taleforbudet som embetsforbud gir liten mening om embetet forstås funksjonelt. 1 Kor 14,33-35 omtaler nemlig «å tale» og ikke «å lede menigheten».

Jervell mener derimot «Evangeliet skaper det nye menneske som er istand til å være «embetesbærer»». ⁷⁰ For å bedre forstå figurantenes motsetning er Wards tese nyttig i dette tilfelle. Både Skard og Jervell ønsker å la kvinner realisere sitt evangeliserende potensial, men Jervell løfter likevel kvinners opplevelse av deltakelse i langt høyere grad enn Skard. Jervells vektleggelse av personlige erfaringer plasserer ham på den liberale fløy jamfør Wards tese.

Erfaringen av at mange kristne kan forkynne evangeliet og bygge kirke underbygger Jervells poeng. Jeg savner en tydelig redegjørelse av teologisk begrunnelse for at enkelte døpte er diskvalifisert til å bekle embetets tjenester fra Jervell. Jervell uttrykker seg bare mot en tenkning som kategorisk utelukker enkelte menneskegrupper fra embete. Ethvert enkeltindivid er innviet og kan prinsipielt tre inn i tjenesten. Skard inviterer noen få til embete og alle til tjeneste.

⁷⁰ Jervell 1961, 45

Selv om Skard fremhever at kvinner bør få en egen tjeneste i kirken og vektlegger at han ikke ønsker et «mannssamfunn»⁷¹ er hans kirketenkning dreid rundt institusjonen og mindre på de menneskelige erfaringene av deltakelse og realisering av dåpens potensial. Lekkristerne og særlig kvinner blir mer passivisert i Skards tenkning enn hos Jervell.

Jervell nevner ofte evangelietjenesten og lite at kvinner er hyrder for menigheten. Dette er kanskje fordi han tar avstand fra det institusjonaliserte embete.

Jervell anklager indirekte Skard for å hindre evangeliets videre vekst.⁷² Jervell anklager også Skard indirekte for gjerningsrettferdighet siden Jervell mener Skard lar kvaliteter hos personen, slik som kjønn, kvalifisere et vedkommende til embete. Denne spenningen berører de to ytterpunktene i Wards tese. Dogmet om det institusjonelle embete settes opp mot det evangeliet.

Siden Jervell knytter evangeliet og tjenesten så tett sammen vil ikke kall/frelsesstand skulle skilles i hans tenkning. Skard kan derimot skille mellom frelsesstand og kall slik at en kvinne kan være frelst, men likevel være diskvalifisert embete uten at dette er et tilbakefall til gjerningsrettferdighet fordi tjenestene tilfaller embetet og ikke enhver kristen. Det stilles forskjellige kvalifikasjoner til embeteshaveren enn hos enhver døpt kristen.

Å si at Jervell ikke er dogmatisk jamfør Wards tese er ikke helt treffende siden Jervells «evangelieembete» også er en slutning fra dogmatiske standpunkter til en spesifikk praksis. Jervell fører argumenter utifra Skrift, bekjennelse, tradisjon, og en viss forståelse av evangeliet.

Figurantene debatterer hvorvidt kirkeordningene er forandelige eller fastlagt av Gud selv.

Min innvending er at figurantene bruker stoff fra NT og tradisjonen for å underbygge deres allerede etablerte embetsteologi. Jervell viser mangfoldet av embetsstrukturer i NT og tradisjonen for å vise at skriftens eneste kvalifikasjon for å bekle embete angår evangelieformidlingen. Skard underbygger dogmet om det institusjonelle embetet fra NT og tradisjon, hvilket kun tillater menn i embete.

Både Skriften og samfunnslovene gir faste ordningsbud for menighetslivet. Dessuten kan tradisjonen også være et uttrykk for Åndens virke i Kirken, slik behøver det ikke være motsetning mellom Jervells fokus på forandelige ordninger og Skards dogmefokus. Det bør ikke være en motsetning mellom fløyene i Wards tese mellom personlig erfaring og kirkelige dogmer.

⁷¹ Skard 1960, 25

⁷² Skjevesland 1998, 84

Historien har vist at et institusjonelt embete har lyktes å bære evangeliet videre inntill i dag. Umiddelbar nærkontekst viser at mange kirkesamfunn ikke hadde overlevd om kvinner ble nektet å bekle embete. For å konkludere ønsker jeg ta den kirkens tradisjon til etterretning. Evangeliet har utbredt seg i mange hundre år gjennom en institusjonell ordning forbeholdt menn. Samtidig må det hindres at kirkegjengere dermed blir passivisert.

4 Applisering i den moderne debatten om tjenestedeling

Slik som figuratene i oppgaven er det moderne kirkelige Norge splittet mellom et personalt og et funksjonelt embetessyn. Enkelte mener at et funksjonelt embetssyn må lede til egalitær tjenestedeling.⁷³ Dessuten er mange uenige i sentrum for den kristne tro slik vist i Wards tese. Begge teoriene brukt i denne oppgaven er dermed relevante verktøy inn i den moderne debatten.

Jervells problematisering av embetet i NT og tradisjonen vil finne grobunn i store deler av norsk lavkirkelighet. Hans evangelietjenesteparadigme virker likevel ikke overbevisende i dagens institusjonelle kirke. Enhver organisasjon blir mer institusjonalisert med tiden og tydelige roller behøves.⁷⁴ Ønsket om Åndens frie gjerning virker til å være i motsetning til retningen det kirkelige Norge tar. Denne besvarelsen har vist at uansett embetssyn er en samtidig anvendelig og tydelig dogmatikk nødvendig i den videre debatten om tjenestedeling. Verken dogmatikken eller praktiske momenter bør neglisjeres. En ordning som er "trygt innenfor" tradisjonen, men som over tid ikke fungerer i praksis er skadelig.

Slik underbygger prestemangelen Jervells poeng. Å tillate kvinner i prestatjenesten vil føre til fler forkynnere og evangeliets utbredelse. For mange engasjerte lek-kvinner vil ikke tjenesten være vesensforskjellig før eller etter ordinasjonen. Skards fokus på apostolatet kan føre til passivisering av både kvinner og menn som ikke er i embete. Slik kan det personale embetssynet vise seg å være ineffektivt i enkelte kirker.

En bør også i dag tenke på apostolatet som en dogmatisk størrrelse som virker inn i den moderne presterollen. Samtidig bør man ta høyde for de bibelvers og praktiske momenter som problematiserer en rendyrket dogmatisk tilnærming som neglisjerer praktiske momenter. Jervell har

⁷³ Sjøvik 2005, 30

⁷⁴ Skjevesland 1994, 156

vist ved sine problematiseringer at det bør tillates en differensiert konsensus angående kvinners oppgaver i menigheten. I lys av tradisjonens tolkning av skriften og dogmatikken kirkelig praksis riktignok settes et godt stykke før full egalitær tjenestedeling. Skards forslag om tjenestedeling som tillater kvinner mange funksjoner virker innbydende.

Både mellom Skard og Jervell og i en moderne kontekst hersker det stor uenighet både om hva som er er adiaforon. Selv om man knytter sin tenkning til "evangeliet" behøver ikke dette å løse problemer i praktisk teologi. Evangeliets fremgang bør være et mål for alle kirkesamfunn, organisasjoner og enkeltkristne. Før man kan diskutere hva som best bidrar til kirkens vekst, bør en reflektere over hva som egentlig er evangeliets fremgang og ta høyde for hvorvidt empirien underbygger antakelsene. Konservativ kirke opplever ofte større og mer langvarig vekst enn liberale kirker.⁷⁵ Mange verdikonservative mener at deres motkultur er hva som gir veksten.⁷⁶ Det kan innvendes at "konservative" kirker bare vektlegger vekst i større grad enn "liberale" og at veksten ikke utgår kun fra konservativ teologi. Det er ikke nok å markere seg som "konservativ" i tjenestedelingsspørsmålet og forvente kirkevekst. Poenget er likevel at reel og langvarig kirkevekst må være målet i en moderne kirkekontekst.

Når det gjelder deltakelse i embete herjer i skrivende stund debatten om en frikirke på Klepp i likhet med Skard stiller krav knyttet til kjønn i lederverv.⁷⁷ Debatten mellom Skard og Jervell kan kaste lys over denne debatten ved å peke på viktigheten av å tydelig definere både middel og mål. Man må først være enige i målet og samtidig ta høyde for hvilke virkemidler som i det lange løp virker til å realisere dette målet.

⁷⁵ Jenssen 1995, 154

⁷⁶ Warren 1999, 13; Masvie 2021

⁷⁷ Almedal 2021

5 Oppsummering av analysen og drøftingen

I denne oppgaven har jeg tatt utgangspunkt i to sentrale figuranter i kvinneprestdebatten og analysert og sammenlignet deres embetssyn og konsekvensene dette embetssynet for får deres syn på tjenstedeling.

Analysen har påvist av figurantene kan plasseres på de to ulike fløyene i både Kirkerådets og Wards tese. Slik vist jamfør Kirkerådets tese er person fokus hos Skard og funksjon kjernen hos Jervell.

Skards argumenterer innenfor et personalt embetssyn og den konservative fløy jamfør Wards tese. Skards embetssyn kommer også tydelig til uttrykk når han behandler institusjon som nødvendig for å rett kunne forvalte nådemidlene og sakramentet.

Skard mener at på grunn av Herrens bud i 1Kor 14 og Jesu apostelvalg kan ikke kvinner besitte det kirkelige embete. Denne institusjonen må praktiseres slik Jesus selv innstiftet den. Å gå utover dette vil være å sette seg opp imot Jesu vilje om apostolatet.

Jervells funksjonelle embetssyn fører til at Jervell tenker en fri tjenstedeling. Enhver er viet evangeliets tjeneste i kraft av sin dåp. Dette sikrer evangeliets fremgang. Han argumenterer også utifra opplevelsen av å ha evner til å dele evangeliet og viktigheten av å realisere disse evnene. En slik argumentasjon har jeg identifisert som liberal jamfør Wards tese.

Dette kommer tydelig til uttrykk når Jervell navigerer de ordninger som best tjener for evangeliet. Kvinnelige prester virker til å kunne bidra til å forkynne evangeliet og dermed burde kvinner kunne bidra på alle plan.

Oppgaven har for det første vist at en tydelig redegjørelse av evangeliets innhold er essensielt der hvor man fremdeles debatterer tjenstedeling. For det andre fremstår det som lite troverdig at dogmer og evangelium settes i dikotomi mot hverandre. Denne dikotomien bør løses.

For det tredje er Jervells poeng om å forhindre passivitet blant lekfolket alltid viktig å løfte frem.

6 Bibliografi

- Almedal, Karl. 2021. 'Kulturministeren Støtter Kleppforslag'.
<https://www.dagen.no/nyheter/kulturministeren-stotter-klepp-forslaget/>.
- Alstrup Dahl, Nils, Reidar Hauge, Johan B. Hygen, Jacob Jervell, Arvid S Kapelrud, Einar Molland, Sigmund Mowinckel, and Kristen Valkner. 1961. *Norsk Teologisk Tidsskrift*. Vol. 62. Norsk Teologisk Tidsskrift. Universitetsforlaget.
- Hovedstyret. 2020. 'Menighetstenkning Og Organisasjonsstruktur i NLM'.
<https://nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/div/menighetstenkning-og-organisasjonsstruktur-i-nlm---en-utredning-fra-hs-til-radsmotet-2020.pdf>.
- Jenssen, Jan Inge. 1995. *Kirkevekst*. Oslo: Rex.
- Jervell, Jacob. 1961. 'Evangeliets Evige Vilje'. *Kirke Og Kultur* 66 (1).
———. n.d. 'Kirkens Grunn Og Kirkens Orden'. *Kirke Og Kultur* 66 (4).
- Jørgensen, Knut. 2016. 'Lederskap Og Spiritualitet i En Missional Kirke' 3.
- Kirkerådets betenkingsgruppe. 1975. *Embetsteologi Og Tjenestedifferensiering*. Bispedømmerådernes fellesråd.
- Masvie, Torkild. 2021. 'Preker Ikke for Galleriet På Domssøndag'.
<https://www.dagen.no/nyheter/preker-ikke-for-galleriet-pa-domssondag/>.
- Myren, Bjørg Kjersti, and Hanne Stenvaag. 2011. *Hun våget å gå foran Ingrid Bjerkås og kvinners prestedtjeneste i Norge*. Oslo: Verbum.
- Olsen, Petter. 2021. 'Tjenestedeling'. <https://sambaandet.no/tag/tjenestedeling/>.
- Skard, Bjarne. 1960. *Contra Kvinnelige Prester*. Oslo: Forlaget Land og Kirke.
———. 1961. 'På Apostolisk Vis'. *Kirke Og Kultur* 66 (3).
- Skjevesland, Olav. 1994. *Huset av levende steiner: en teologi for menighetsoppbygging*. 2. opl. Oslo: Verbum.
- Søvik, Oddvar. 2005. 'Her Er Det Ikke Mann Og Kvinne'.
<http://krsandfrikirke.sitegen.no/customers/krsfk/files/Her%20er%20ikke.doc>.
- Tvetene Sæter, Bjørg. 2008. *Kvinnelige Prester - En Presentasjon Og Analyse Av Den Teologiske Debatten i Norge*. Sogndal: Høgskulen i Sogn og Fjordane.
https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmlui/bitstream/handle/11250/218591/HSF_Rapport_2008_6.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Ward, Pete. 2017. *Introducing Practical Theology: Mission, Ministry, and the Life of the Church*.
- Warren, Rick. 1999. *Måltrettet Menighet*.